Tom 16/2024, ss. 283-299
ISSN 0860-5637
e-ISSN 2657-7704
DOI: 10.19251/rtnp/2024.16(13)
www.rtnp.mazowiecka.edu.pl

Elżbieta Pleśniak

Organizacja i funkcjonowanie Inspekcji Weterynaryjnej w systemie administracji publicznej[1]

Organization and functioning of the Veterinary Inspection in the public administration system

Streszczenie:
Opracowanie zawarte w niniejszym artykule prezentuje kwestie organizacji i funkcjonowania Inspekcji Weterynaryjnej w systemie administracji publicznej. Scharakteryzowany został zakres podstawowych zadań, kompetencji oraz funkcji Inspekcji Weterynaryjnej, która jest odpowiedzialna za ochronę zdrowia publicznego oraz ochronę zwierząt w Polsce. Dokonano również charakterystyki administracji publicznej. Wskazany został zakres czynności kontrolnych służb weterynaryjnych oraz idące za tymi czynnościami uprawnienia, jak i obowiązki osób odpowiedzialnych za nie. Przedłożony artykuł został oparty na aktach prawnych obowiązujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Podstawę jej napisania stanowiły publikacje naukowe, teksty z czasopism specjalistycznych oraz informacje dostępne na specjalistycznych stronach www.

Słowa kluczowe: weterynaria, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo żywności.

[1] Artykuł powstał na podstawie pracy magisterskiej.

Summary:
The elaboration contained in this paper presents the issues of organization and functioning of the Veterinary Inspection in the public administration system. The scope of basic tasks, competences and functions of the Veterinary Inspection, which is responsible for the protection of public health and animal welfare in Poland, has been characterized. The public administration was also characterized. The scope of inspection activities of the veterinary services has been indicated, as well as the rights and obligations of the persons responsible for these activities.
The publication is based on the current legal acts in force in the territory of the Republic of Poland. The basis for its writing were scientific publications, texts from specialist journals and information available on specialized websites.

Keywords: veterinary medicine, health protection, food safety.

Wprowadzenie

Funkcjonowanie Inspekcji Weterynaryjnej stanowi cześć aktywności administracji publicznej w Polsce, który jest powiązany z systemem prawa.

Instytucja ta działa w ramach tej części administracji publicznej, która podlega Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Posiada ona spionizowaną strukturę i nazywana jest inspekcją specjalną. Wydzielenie Inspekcji Weterynaryjnej ze struktur administracji ogólnej podyktowane jest stałym wzrostem zadań z zakresu administracji weterynaryjnej, szeroko idącej specjalizacji oraz stopnia ich skomplikowania. Pod względem administracyjnym jest to instytucja kompletna, ponieważ posiada w swojej strukturze organy właściwe zarówno dla szczebla centralnego, wojewódzkiego, powiatowego oraz działające w strefach granicznych Unii Europejskiej. Posiadają one określone przepisami prawa zadania i kompetencje, które są tożsame z zakresem działania Inspekcji.

Kluczowym zagadnieniem pozostającym w kwestii rozważań jest rola Inspekcji Weterynaryjnej w systemie administracji

publicznej. Problem badawczy postawiono w formie pytania: Jaką rolę odrywa Inspekcja Weterynaryjna w systemie administracji publicznej w Polsce?

W pracy wykorzystano metodę formalno-dogmatyczną. Metoda ta koncertuje się na analizie obowiązujących w polskim porządku prawnym norm prawnych, w oparciu o ich dosłowne brzmienie oraz systematykę aktów prawnych[2].

1. Charakterystyka administracji publicznej

Trudno jest jednoznacznie uściślić pojęcie administracji publicznej w sposób wyczerpujący i określający to zagadnienie jednoznacznie. Klasyczna definicja administracji publicznej została sformułowana w niemieckiej doktrynie prawa, gdy podkreślono, iż „*administracją jest ta działalność państwowa, która nie jest ustawodawstwem ani wymiarem sprawiedliwości*"[3]. Jak napisał Otto Mayer: „*administracja jest działalnością państwa do urzeczywistnienia jego celów pod jego porządkiem prawnym*"[4]. Administracja publiczna jest sprawowana przez państwo i w swojej działalności ma na celu zapewnienie dobra ogółu uwzględniając również interesy części społeczeństwa[5]. Definiując pojęcie administracji publicznej można przytoczyć jej główne cechy, do których należy:

---

2 M. Zirk-Sadowski, *Prawo w kulturze. Eseje wybrane z teorii i filozofii prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2023, s. 300-301; Id., *Wprowadzenie do filozofii prawa*, Wyd. 3, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2021, s. 173-174.

3 D. Ehlers, *Otto Mayer (1846–1924)*, [w:] M. Kilian, H.A. Wolff, P. Häberle (ed.), *Staatsrechtslehrer des 20. Jahrhunderts: Deutschland - Österreich - Schweiz*, De Gruyter, Berlin-Boston 2018, s. 65-76; G. Smyk, *Development of Administrative Sciences in the 19th Century*, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie" 2022, t. 15, nr 1, s. 313-327; M. Stolleis, *Die Entstehung des Allgemeinen Teils des Verwaltungsrechts (1850–1900)*, „Juridica International" 2014, vol. 21, s. 21-28; E. Winter (red.), *Gabler Lexikon Recht in der Wirtschaft*, Gabler Verlag, Wiesbaden 1998, s. 1035; J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Wyd. 9, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020, s. 31.

4 O. Mayer, *Deutsches Verwaltungsrecht*, Bd. 1, Duncker & Humblot, Leipzig 1895, s. 13.

5 J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Wyd. 9, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020, s. 34.

a) działanie w imieniu państwa;
b) interes publiczny i indywidualny;
c) władztwo administracyjne;
d) działanie na podstawie ustaw;
e) wykonawczy charakter administracji;
f) charakter monopolistyczny;
g) działanie w sposób ciągły i stabilny[6].

Zgodnie z art. 10 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku[7] w Polsce obowiązuje trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Administracja publiczna realizuje władzę wykonawczą. Związana jest przepisami prawa, ale nie ma uprawień do jego stanowienia. Jak wynika z powyższego organy administracji realizują zadania wynikające z Konstytucji oraz aktów wydanych na jej podstawie[8].

Administracja publiczna pełni trzy podstawowe funkcje, które są nierozerwalne. Wyróżnia się zatem:

a) funkcję rządzenia, która działa w oparciu o obecną politykę czy program rządu;
b) funkcję wykonywania zadań publicznych. Chodzi tu głównie o wykonywanie pracy zgodnie z obowiązującymi ustawami oraz pełnienie roli niejako wykonawcy władzy;
c) funkcję zarządzania zasobami danej organizacji administracyjnej – mowa tu o zasobach ludzkich, kompetencyjnych, środkach finansowych na funkcjonowanie, itp.[9].

Najczęściej stosowanym podziałem administracji publicznej jest podział na administrację rządową oraz administracje samorządową. Uwzględniając zakres działania administrację publiczną dzielimy na administrację rządową centralną obejmującą swym zasięgiem działania terytorium całego kraju oraz administrację

[6] Ibidem, s. 33-43.
[7] Art. 10 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z późn. zm.
[8] J. Boć (red.), *Nauka administracji*, Kolonia Limited, Wrocław 2013, s. 137.
[9] J. Zimmermann, *Prawo*…, s. 43-44.

rządową terenową działającą na określonym terenie. W wyniku dalszego podziału administracji rządowej terenowej mamy do czynienia z administracją zespoloną i niezespoloną[10].

Organy administracji zespolonej charakteryzuje ich podporządkowanie z jednej strony wojewodzie z racji jego zwierzchnictwa nad administracją zespoloną, a równocześnie odpowiedniemu centralnemu organowi zgodnie z przynależnością resortową. Wojewoda jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie i zwierzchnikiem zespolonej administracji rządowej na terenie województwa[11].

Przeciwieństwem administracji zespolonej jest administracja niezespolona. Określona jest ona mianem administracji wyspecjalizowanej. Powoływana jest do realizacji zadań w konkretnej tematyce, gdzie wymagana jest określona wiedza techniczna i naukowa. Organy administracji niezespolonej nie podlegają wojewodzie, a podporządkowane są właściwym ministrom lub innym centralnym organom administracji państwowej[12].

W odniesieniu do struktury organizacyjnej Inspekcji Weterynaryjnej organem administracji zespolonej jest wojewódzki lekarz weterynarii, a administracji niezespolonej powiatowy i graniczny lekarz weterynarii.

2. Struktura i organizacja Inspekcji Weterynaryjnej

W skład struktury organizacyjnej Inspekcji Weterynaryjnej wchodzą następujące organy:

a) Główny Lekarz Weterynarii;
b) wojewódzki lekarz weterynarii;
c) powiatowy lekarz weterynarii;

[10] E. Jasiuk, K. Sikora, *Niezespolona administracja weterynaryjna,* [w:] *Niezespolona administracja rządowa*, M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 181.

[11] E. Ura, *Prawo administracyjne*, Wyd. 4, Wolters Kluwer Polska, s. 248-250.

[12] J. Zimmermann, *Prawo*…, s. 248-249.

d) graniczny lekarz weterynarii[13].

Główny Lekarz Weterynarii jest jednoosobowym organem centralnym, który stoi na czele Inspekcji Weterynaryjnej. Powoływany jest na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez Prezesa Rady Ministrów. Główny Lekarz Weterynarii realizuje zadania przy pomocy dwóch zastępców oraz Głównego Inspektoratu Weterynarii będącego centralnym urzędem administracji rządowej[14].

W stosunku do osób zajmujących stanowisko Głównego Lekarza Weterynarii i jego zastępców zgodnie z art. 6 ust. 5a ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej wymagane jest posiadanie odpowiedniego wykształcenia oraz przygotowania i umiejętności niezbędnych na tym stanowisku. Wojewódzki, powiatowy i graniczny lekarz weterynarii stanowią terenowe organy administracji publicznej. Wykonują oni swoje zadania odpowiednio przy pomocy wojewódzkiego, powiatowego, granicznego inspektoratu weterynarii.

Wojewódzki lekarz weterynarii jako organ wojewódzkiej administracji zespolonej, podlega bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epizootycznego[15]. Na szczeblu powiatu organem właściwym do wykonywania zadań Inspekcji Weterynaryjnej jest powiatowy lekarz weterynarii jako organ administracji niezespolonej, podległy wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii. Graniczny lekarz weterynarii w strukturze organizacyjnej podlega Głównemu Lekarzowi Weterynarii (art. 5 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej).

Zgodnie z art. 9 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej wojewódzkim, powiatowym i granicznym lekarzem weterynarii oraz ich

[13] Art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Dz.U. z 2024 r. poz. 12.

[14] A. Rudy, M. Rudy, *Zarys administracji weterynaryjnej w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2013, s. 74.

[15] https://www.wetgiw.gov.pl/inspekcja-weterynaryjna/organizacja-inspekcji-weterynaryjnej(dostęp: 23.04.2021).

zastępcą może być osoba, która jest lekarzem weterynarii posiadającym prawo wykonywania zawodu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i tytuł specjalisty z epizootiologii i administracji weterynaryjnej lub higieny zwierząt rzeźnych i żywności pochodzenia zwierzęcego oraz posiada odpowiedni staż pracy w administracji publicznej w zakresie realizacji zadań związanych z weterynarią.

Zasięg działania Inspekcji Weterynaryjnej obejmuje teren całego państwa i odpowiada podziałowi administracyjnemu państwa na województwa i powiaty. Może zostać ustanowiona właściwość terytorialna działania powiatowego lekarza weterynarii obejmującą obszar kilka powiatów (art. 8 ust. 4 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej).

Każdy z organów Inspekcji Weterynaryjnej ma przypisane do wykonania zadania własne. Główny Lekarz Weterynarii jako centralny organ administracji weterynaryjnej posiada nadrzędne uprawnienia w zakresie wytyczania kierunków funkcjonowania Inspekcji. Nadzoruje i koordynuje wykonywanie zadań przez podlegle mu organy terenowe administracji weterynaryjnej. W zakresie swoich kompetencji uprawniony jest do nawiązywania współpracy z Międzynarodowym Urzędem do spraw Epizootii oraz innymi organizacjami międzynarodowymi takimi jak na przykład Światową Organizacją Zdrowia Zwierząt oraz Komisją Europejską w zakresie ustawodawstwa weterynaryjnego[16].

Wojewódzki lekarz weterynarii głównie ustala kierunki pracy, instruuje, wydaje polecenia powiatowym lekarzom weterynarii, prowadzi analizy na terenie województwa w zakresie sytuacji bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego, pasz, żywności dla zwierząt, prowadzi nadzór nad stosowaniem produktów leczniczych, organizuje szkolenia dla urzędowych lekarzy weterynarii[17]. W przypadku wojewódzkiego lekarza weterynarii mamy

[16] M. Rudy, *Wstęp do prawa sanitarnego i weterynaryjnego*, Kolonia Limited, Wrocław 2010, s. 285-286.

[17] P. Racewicz (red.), *Weterynaryjna ochrona zdrowia publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2019, s. 360-361.

do czynienia z podwójnym podporządkowaniem. Z jednej strony w zakresie zwierzchnictwa osobowego i służbowego podlega wojewodzie. Z drugiej strony Głównemu Lekarzowi Weterynarii w zakresie realizacji zadań merytorycznych[18].

Zadania merytoryczne powiatowego lekarza weterynarii są tożsame z zadaniami Inspekcji wynikającymi z ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. Powiatowy lekarz jako kierownik powiatowej inspekcji weterynarii wykonuje zadania z zakresu zwierzchnictwa służbowego wobec pracowników, reprezentowania Inspektoratu na zewnątrz, zatwierdzania planów finansowych, realizacji kontroli zarządczej[19]. Graniczny lekarz weterynarii posiada kompetencje w zakresie kontroli zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej.[20].

Zadania organów Inspekcji wykonują pracownicy Inspekcji, a także osoby, które jej pracownikami nie są. Są to lekarze weterynarii i inne osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje do wykonywania czynności pomocniczych (art. 5 ust. 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej).

W Inspekcji Weterynaryjnej funkcjonuje instytucja urzędowego lekarza weterynarii. Status urzędowego lekarza weterynarii mają zarówno lekarze weterynarii zatrudnieni w Inspekcji jak również lekarze pozostali wyznaczeni przez właściwy organ[21].

Możliwość wyznaczenia osób do wykonywania określonych czynności w imieniu organu Inspekcji Weterynaryjnej, wynikająca z art. 16 i 18 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, ma szczególnie znaczenie w kontekście braków kadrowych tej instytucji. Delegowanie zadań pozwala na efektywne wypełnianie obowiązków oraz zapewnia ciągłość działania Inspekcji Weterynaryjnej.

---

18 http://www.gdansk.wiw.gov.pl/zadania-inspekcji (dostęp: 5.05.2022).

19 https://www.e-bip.org.pl/piwzamosc/14766?fbclid=IwAR0eVJc1hXuORQPGdzROoIqH7ieirGitDbq DeGLegcbN1SgViDtfBaIOqr0 (dostęp: 5.05.2022).

20 P. Racewicz (red.), *Weterynaryjna*…, s. 360-361.

21 T. Malinowska, *Organy administracyjne urzędowej kontroli weterynaryjnej*, „Życie Weterynaryjne", 2007, nr 1, s. 20.

Lekarze weterynarii mogą być wyznaczeni do przeprowadzenia czynności obejmujących głównie (art. 16 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej):

a) szczepienia ochronne lub badania rozpoznawcze;
b) badania zwierząt umieszczanych na rynku, przeznaczonych do wywozu oraz wystawiania świadectw zdrowia;
c) pobieranie próbek do badań;
d) prowadzenia kontroli urzędowych w ramach zwalczania chorób zakaźnych;
e) sprawowania nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych, w tym badania przedubojowego i poubojowego, oceny mięsa i nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt w trakcie uboju;
f) badania laboratoryjnego mięsa na obecność włośni w zakładzie uboju;
g) sprawowania nadzoru nad rozbiorem, przetwórstwem lub przechowywaniem mięsa i wystawiania wymaganych świadectw zdrowia.

W 2020 roku w powiatowych inspektoratach weterynarii zatrudnionych było 1432 lekarzy weterynarii, podczas gdy w wojewódzkich inspektoratach ich liczba wynosiła 301. W Głównym Inspektoracie Weterynarii pracowało 50 lekarzy. Badanie poubojowe zwierząt rzeźnych wykonywało 3162 wyznaczonych lekarzy weterynarii, natomiast badanie przedubojowe przeprowadzało 6015 lekarzy. W tym samym okresie Inspekcja nadzorowała m.in. 620 rzeźni kopytnych oraz 300 przetwórni mleka. W rzeźniach przeprowadzono badania 21033684 sztuk trzody chlewnej oraz 1444380780 drobiu[22].

[22] *Uchwały i stanowiska Krajowej Rady Lekarsko-Weterynaryjnej*, „Życie Weterynaryjne", 2022, nr 1, s. 15-16.

3. Zadania i kompetencje Inspekcji Weterynaryjnej

Zadania Inspekcji wynikają zarówno z przepisów prawa krajowego jak i ustawodawstwa unijnego. Głównym zadaniem Inspekcji Weterynaryjnej jest, ochrona zdrowia publicznego, która realizowana jest poprzez zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, sprawowanie stałego nadzoru nad zdrowiem i dobrostanem zwierząt oraz bezpieczeństwem żywności i pasz. Działalność Inspekcji wypełnia powszechną koncepcję „*od pola do stołu*"[23].

Podstawowe zadania Inspekcji Weterynaryjnej określone zostały w art. 3 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, należy do nich ochrona zdrowia zwierząt, bezpieczeństwo produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego oraz produkty pochodzenia zwierzęcego znajdujące się w rolniczym handlu detalicznym.

Przytoczone powyżej zadania wskazują, że jednym z podstawowych celów Inspekcji Weterynaryjnej jest zapewnienie przestrzegania przepisów prawa weterynaryjnego przez nadzorowane podmioty. Zadanie to realizowane jest poprzez wykonywanie czynności kontrolnych, które mają na celu porównanie stanu faktycznego z wynikającym z przepisów prawa weterynaryjnego[24].

Zakres zadań Inspekcji jest bardzo szeroki i obejmuje szereg czynności, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa epizootycznego i zdrowia publicznego w kraju w zakresie weterynarii. Zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt stanowi jedno z głównych zadań Inspekcji Weterynaryjnej.

Przepisy ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt[25], które regulują zagadnienia chorób zakaźnych traktowane są jako zasadnicze w prawie weterynaryjnym. W ustawie unormowane

[23] *100 lat polskiej służby weterynaryjnej – rys historyczny*, „Życie Weterynaryjne", 2019, nr 12, s. 834.

[24] A. Rudy, M. Rudy, *Zarys*…, s. 71.

[25] Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2023 r. poz. 1075 z późn. zm.).

zostały zagadnienia związane z nadzorem nad warunkami utrzymania zwierząt oraz wskazano postępowanie związane ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt[26].

Choroby zakaźne z uwagi na ich specyfikę mogą stanowić zagrożenie zarówno dla ludzi jak i zwierząt. W okresie od 1 stycznia do 14 listopada 2021 roku w Polsce stwierdzono 351 ognisk grypy ptaków[27]. Jest to jeden z przykładów, który obrazuje rozmiar oraz skalę zadań do realizacji przez służby weterynaryjne związaną ze zwalczaniem chorób zakaźnych.

Kolejną grupę zadań Inspekcji stanowi nadzór nad jakością żywności. Kontroli w tym zakresie podlegają środki żywienia zwierząt, miejsca uboju zwierząt, zakłady przetwórstwa mięsa jak również sprzedaż produktów pochodzenia zwierzęcego. Powiatowy lekarz weterynarii zleca lekarzom urzędowym prowadzenie badania przed i poubojowego zwierząt w rzeźni jak również badanie mięsa na włośnie. W zakresie przyznanych uprawnień prowadzony jest nadzór w celu ograniczenia wprowadzenia do sprzedaży nieodpowiedniej jakości środków spożywczych[28].

Wprowadzenie do spożycia żywności pochodzenia zwierzęcego złej jakości może powodować dla nabywcy zagrożenie zdrowotne, dlatego też służby weterynaryjne prowadzą szczegółowy i specjalistyczny nadzór nad tą żywnością. Obowiązują w tym zakresie szczegółowe regulacje prawne wynikające zarówno z prawa krajowego jak i ustawodawstwa unijnego normujące zasady w zakresie przestrzegania higieny żywności pochodzenia zwierzęcego przez przedsiębiorstwa produkcyjne jak również

[26] M. Rudy, A. Rudy, *Postępowanie administracyjne przy zwalczaniu wysoce zjadliwej grypy ptaków*, „Życie Weterynaryjne", 2005, nr 12, s. 744.

[27] https://www.wetgiw.gov.pl/main/komunikaty/Informacja-Glownego-Lekarza-Weterynarii-dotyczaca-4-ognisk-wysoce-zjadliwej-grypy-ptakow-HPAI-u-drobiu-stwierdzonych-na-terytorium-Rzeczypospolitej-Polskiej-13-14-listopada-2021-r.-/idn:1898 (dostęp: 25.04.2022).

[28] T. Malinowska, *Inspekcje i ogólny zakres ich kompetencji w nadzorze nad jakością żywności*, „Życie Weterynaryjne", 2005, nr 5, s. 267.

odnoszące się do zatwierdzania podmiotów funkcjonujących na rynku żywnościowym[29].

Inspekcja Weterynaryjna w celu realizacji zadań ustawowych ściśle współpracuje z innymi organami oraz jednostkami samorządu terytorialnego. Współdziałanie polega głównie na wzajemnej wymianie informacji, udostępnianiu wyników badań, dokumentów, opracowywaniu procedur i wytycznych, prowadzeniu akcji informacyjnych, wspieraniu działań w celu wyeliminowania z obrotu produktów pochodzenia zwierzęcego mogących sprzyjać szerzeniu się choroby zakaźnej, oznakowanie obszaru zagrożonego, nadzór nad przestrzeganiem ograniczeń w ruchu ludzi i pojazdów zgodnie z zakazami wydanymi na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt[30].

4. Czynności kontrolne służb weterynaryjnych

Inspekcja Weterynaryjna kontroluje wszystkie działalności, które są pod jej nadzorem. Celem kontroli jest ustalenie czy dany podmiot działa zgodnie z wymaganiami ustalonymi w prawodawstwie weterynaryjnym. Ustalany jest stan faktyczny, który porównywany jest ze stanem pożądanym. W razie odchyleń, wskazywane są kontrolowanemu odpowiednie działania naprawcze. Szeroko rozumiany dobrostan zwierząt, a także bezpieczeństwo żywności to główne powody kontrolowania podmiotów zajmujących się produkcją zwierzęcą[31].

Realizacja zadań w zakresie weterynaryjnej ochrony zdrowia obejmuje szereg zagadnień, co przekłada się na różnorodną

[29] P. Racewicz (red.), *Weterynaryjna*…, s. 366.

[30] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych. Dz.U. z 2021 r. poz. 2250.

[31] https://www.piw-chodziez.pl/images/do_pobrania/zasady_przeprowadzania_kontroli.pdf(dostęp: 20.03.2022).

tematykę kontroli. Posiadane uprawnienia nadzorcze dają Inspekcji możliwość wpływania na działalność kontrolowanych podmiotów. Łączenie funkcji kontrolnych i nadzorczych wpływa na efektywność działania organów administracji weterynaryjnej. Uprawnienia nadzorcze wiążą się z różnego rodzaju nakazami i zakazami ustanowionymi w drodze decyzji administracyjnych, nakładaniem mandatów w postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz kar pieniężnych[32].

Pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej, a także osoby wyznaczone mają prawo do przeprowadzania w szczególności kontroli (art. 19 ust. 3 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej):

a) gospodarstw, centrów, zakładów, urządzeń lub środków transportu;
b) przestrzegania wymagań określonych w przepisach weterynaryjnym, w tym metod stosowanych do znakowania i identyfikacji zwierząt;
c) pobierania nieodpłatnie próbek do badań od zwierząt i produktów umieszczanych na rynku krajowym lub przeznaczonym do wywozu.

Podmioty kontrolowane są obowiązane zapewnić pracownikom Inspekcji oraz osobom upoważnionym wszelką pomoc w celu realizacji ich obowiązków kontrolnych (art. 19 ust. 4 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej). W obiektach, w których sprawowany jest przez pracowników Inspekcji i osoby wyznaczone stały nadzór, ustanowiony jest obowiązek nieodpłatnego udostępnienia pomieszczeń biurowych, laboratoryjnych, socjalnych i magazynowych oraz zabezpieczenia i wyposażenia stanowisk pracy (art. 21 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej). Realizacja czynności kontrolnych odbywa się na podstawie delegacji ustawowych.

[32] A. Rudy, M. Rudy, *Zarys*…, s. 72.

Zakończenie

Omówienie schematu organizacyjnego Inspekcji Weterynaryjnej, który w niniejszym opracowaniu zostało podparte analizą regulacji prawnymi, ukazuje pewien fragment sektora publicznego, który bezpośrednio wpływa na stan bezpieczeństwa zdrowia zwierząt i ludzi.

Szczególna rola weterynarii oparta na podejściu medycznym w ochronie zwierząt, czyni Inspekcję Weterynaryjną ważnym elementem systemu administracji publicznej w Polsce. Prawne wymagania w odniesieniu do utrzymywania zwierząt gospodarskich, hodowlanych, domowych są wyznacznikiem ograniczenia swobody człowieka względem nich. To do służb inspekcyjno-weterynaryjnych należy nadzór i kontrola nad dobrostanem. Działania mają na celu wykrycie nieprawidłowości czy rażącej niedbałości o zwierzęta, jak również zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt.

Inspekcja Weterynaryjna pełni istotną rolę w systemie administracji publicznej zapewniając ochronę zdrowia publicznego i bezpieczeństwa żywności. Realizacja czynności kontrolno-nadzorczych w stosunku do podmiotów produkujących żywność zapewnia, że produkty te są bezpieczne do spożycia i wolne od chorób. Wprowadzane na rynek w wyniku handlu międzynarodowego produkty podlegają również kontroli i muszą spełniać określone przepisami prawa kryteria jakościowe. W tym kontekście Inspekcja nie tylko chroni zdrowie publiczne, ale również zabezpiecza interesy polskiego sektora rolno-spożywczego.

Analizując zakres zadań Inspekcji Weterynaryjnej należy stwierdzić, że głównym jej celem jest zapewnienie przestrzegania przepisów prawa weterynaryjnego. Cel ten jest realizowany poprzez działania służb weterynaryjnych o charakterze kontrolnym, nadzorczym oraz prewencyjnym.

Umiejscowienie weterynarii w mnogości przepisów prawa, a dodatkowo dostosowywanie tego prawa do Unii Europejskiej powoduje, że funkcjonowanie Inspekcji Weterynaryjnej musi

być oparte na pracy zespołu specjalistów. Kluczowe jest również współdziałanie z innymi instytucjami.

Warto również zauważyć, że część zadań administracyjnych realizowana jest przez podmioty prywatne, które skutecznie wypełniają lukę kadrową, co jest szczególnie istotne w kontekście rosnących wymagań i obciążeń stawianych przed Inspekcją Weterynaryjną. Praktyka pokazuje, że takie podejście może stanowić korzystne rozwiązanie w kontekście wsparcia działań Inspekcji Weterynaryjnej, umożliwiając jej lepsze funkcjonowanie i szybsze reagowanie na pojawiające się wyzwania.

Mając na uwadze ciągle zmiany legislacyjne jak również zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze Inspekcja Weterynaryjna powinna nieustanie dostosowywać swoje działania i procedury, aby skutecznie chronić zdrowie ludzi i zwierząt.

Bibliografia

Literatura

Boć J. (red.), *Nauka administracji*, Kolonia Limited, Wrocław 2013.

Czyżak-Runowska G., Felsmann M., Majewski M., Racewicz P., pod red. P. Racewicza, *Weterynaryjna ochrona zdrowia publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2019.

Ehlers D., Otto *Mayer (1846–1924)*, [w:] M. Kilian, H.A. Wolff, P. Häberle (ed.), *Staatsrechtslehrer des 20. Jahrhunderts: Deutschland - Österreich - Schweiz*, De Gruyter, Berlin-Boston 2018.

Jasiuk E., Sikora K., *Niezespolona administracja weterynaryjna*, [w:] *Niezespolona administracja rządowa*, M. Czuryk, M. Karpiuk, J. *Kostrubiec* (red.), Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.

Mayer O., *Deutsches Verwaltungsrecht*, Bd. 1, Duncker & Humblot, Leipzig 1895.

Rudy A., Rudy M., *Zarys administracji weterynaryjnej w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2013.

Rudy M., *Wstęp do prawa sanitarnego i weterynaryjnego*, Kolonia Limited, Wrocław 2010.

Ura E., *Prawo Administracyjne*, Wyd. 4, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2001.

Winter E. (ed.), *Gabler Lexikon Recht in der Wirtschaft*, Gabler Verlag, Wiesbaden 1998.

Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Wyd. 9, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020.

Zirk-Sadowski M., *Prawo w kulturze. Eseje wybrane z teorii i filozofii prawa*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2023.

Zirk-Sadowski M., *Wprowadzenie do filozofii prawa*, Wyd. 3, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2021.

Stolleis M., *Die Entstehung des Allgemeinen Teils des Verwaltungsrechts (1850–1900)*, „Juridica International" 2014, vol. 21.

Smyk G., *Development of Administrative Sciences in the 19th Century*, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie" 2022, t. 15, nr 1.

100 lat polskiej służby weterynaryjnej – rys historyczny, „Życie Weterynaryjne", 2019, nr 12.

Uchwały i stanowiska Krajowej Rady Lekarsko-Weterynaryjnej, „Życie Weterynaryjne", 2022, nr 1.

Malinowska T., *Inspekcje i ogólny zakres ich kompetencji w nadzorze nad jakością żywności*, „Życie Weterynaryjne", 2005, nr 5.

Malinowska T., *Organy administracyjne urzędowej kontroli weterynaryjnej*, „Życie Weterynaryjne", 2007, nr 1.

Rudy M., Rudy A., *Postępowanie administracyjne przy zwalczaniu wysoce zjadliwej grypy ptaków*, „Życie Weterynaryjne", 2005, nr 12.

Akty normatywne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Dz.U. z 2024 r. poz. 12.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Dz.U. z 2023 r. poz. 1075 z późn. zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych. Dz.U. z 2021 r., poz. 2250.

Strony internetowe

https://www.e-bip.org.pl/piwzamosc/14766?fbclid=IwAR0eVJc1hXuORQPG dzROoIqH7ieirGitDbqDeGLegcbN1SgViDtfBaIOqr0 (dostęp: 5.05.2022).

http://www.gdansk.wiw.gov.pl/zadania-inspekcji (dostęp: 5.05.2022).

https://www.piw-chodziez.pl/images/do_pobrania/zasady_przeprowadzania_ kontroli.pdf (dostęp: 20.03.2022).

https://www.wetgiw.gov.pl/inspekcja-weterynaryjna/organizacja-inspekcji-weterynaryjnej (dostęp: 23.04.2021).

https://www.wetgiw.gov.pl/main/komunikaty/Informacja-Glownego-Lekarza-Weterynarii-dotyczaca-4-ognisk-wysoce-zjadliwej-grypy-ptakow-HPAI-u-drobiu-stwierdzonych-na-terytorium-Rzeczypospolitej-Polskiej-13-14-listopada-2021-r.-/idn:1898 (dostęp: 25.04.2022).